

**VDU „RASOS“ GIMNAZIJOS
SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO
TVARKA**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarkos aprašas (toliau Tvarka) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017m. kovo 22d. įsakymu Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo NR. I-1489 2, 3, 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo 22¹, 23¹, 23² ir 25¹ straipsniais.

2. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo VDU „Rasos“ gimnazijoje tvarkos aprašas (toliau – Tvarka) nustato mokyklos prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugiai nuo smurto ir patyčių (įskaitant ir patyčias kibernetinėje erdvėje) aplinkai kurti gimnazijoje, vykdančioje bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo programas.

3. Prevencijos tikslas – sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką mokykloje, kurioje mokiniai jaustųsi i gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami. Psichologinė mokinių savijauta ir saugumas gimnazijoje susijęs su emocine mokinių, mokyklos darbuotojų, tėvų (toliau – mokyklos bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

4. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus mokyklos mokinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems mokiniams, kuriems visai gimnazijai taikomos prevencijos priemonės nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) programos, teikiama švietimo pagalba.

5. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

5.1. Neabejingumo patyčių ir smurto apraiškoms. Į patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl socialinės padėties, lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;

5.2. Atsakomybės už kiekvieno bendruomenės nario saugumą. Kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie patyčias, turi tuoj pat reaguoti ir stabdyti;

5.3. Teikiamos pagalbos efektyvumo. Veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie patyčias amžiaus ir pareigų, nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių patyčias amžiaus ir pareigų.

6. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

6.1. Patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir / ar užgauliojant) ir / ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

6.1.1. Žodinės patyčios: pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

6.1.2. Fizinės patyčios: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

6.1.3. Socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

6.1.4. Patyčios elektroninėje erdvėje: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir / ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešas gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

6.2. Patyčias patiriantis vaikas – mokinys, iš kurio yra tyčiojama.

6.3. Besityčiojantysis – mokinys ar suaugusysis, inicijuojantis patyčias ir / ar prisidedantis prie jų.

6.4. Patyčias patiriantis suaugusysis – administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, iš kurio tyčiojasi mokinys (-iai), ar gimnazijos darbuotojas.

6.5. Patyčių stebėtojas – mokinys, matantis ar žinantis apie patyčias.

6.6. Prevencinė veikla – planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta patyčių rizikai mažinti imantis mokyklos bendruomenės narių (mokinių, administracijos atstovų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių.

6.7. Patyčių intervencija – mokyklos vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų mokyklos darbuotojų (toliau – mokyklos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

6.8. Patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną – patyčių situacijos mokykloje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui ir valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

6.9. Socialinės ir emocinės kompetencijos – mokinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo, kiti socialiniai įgūdžiai.

7. Saugios aplinkos mokykloje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: mokyklos veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mokyklos mikroklimato kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) į(si)traukimą.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA, PREVENCIJA IR INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

8. Gimnazijoje draudžiama bet kokia smurto forma, nukreipta:

8.1. mokinių prieš mokinius;

8.2. gimnazijos darbuotojų prieš mokinius;

8.3. mokinių prieš gimnazijos darbuotojus;

8.4. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, mokytojus;

8.5. darbuotojų prieš kitus gimnazijos darbuotojus;

8.6. Bet kuris gimnazijos bendruomenės narys apie kiekvieną 8 punkte pastebėtą smurto atvejį nedelsiant privalo pranešti gimnazijos vadovui.

9. Mokyklos vadovas atsako už Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo mokykloje tvarkos aprašo parengimą ir įgyvendinimą mokykloje, sveiką, saugią, užkertančią kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio mokyklos patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, pristatymą mokyklos bendruomenei ir vykdymą. Saugios ir palankios mokiniams aplinkos kūrimu rūpinasi mokyklos vaiko gerovės komisija.

10. Patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi mokyklos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi mokyklos vadovas, vaiko gerovės komisijos nariai, klasių vadovai, o ją vykdo visi mokyklos bendruomenės nariai.

11. Gimnazija puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą ir kt.), kurias atitinka visų mokyklos darbuotojų elgesys ir veikla (žr. Gimnazijos strateginis planas, Gimnazijos ugdymo planas, VGK darbo planas, Bendrojo lavinimo dalykų ilgalaikiai planai, klasės auklėtojų darbo programos, Neformaliojo ugdymo darbo programos).

12. Gimnazijoje susitarta dėl elgesio taisyklių (normų), kuriose aiškiai reglamentuojamas tiek pozityvus / laukiamas, tiek neleistinas / nepageidaujamas mokinių elgesys, numatomi mokinių skatinimo, motyvavimo už pozityvų elgesį priemonės ir būdai, jie yra žinomi ir suprantami visiems mokyklos bendruomenės nariams, jais vadovaujasi kiekvienas mokyklos darbuotojas, siekdamas atpažinti ir pastiprinti pozityvų mokinių elgesį. (žr. Gimnazijos įstatai, Gimnazijos Bendruomenės etikos kodeksas, Elgesio taisyklės pamokoje, Gimnazistų priėmimo į VDU „Rasos“ gimnaziją sutartis)

13. Mokyklos darbuotojų pareigybių aprašuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios mokymo(si) aplinkos mokykloje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal mokyklos nustatytą tvarką.

13.1. Visi gimnazijos darbuotojai turi reaguoti į pastebėtą ir / ar įtariamą smurtą ir patyčias, nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių;

14. Tvarkos aprašo įgyvendinimą koordinuoja gimnazijos direktoriaus įsakymu paskirti ne mažiau kaip trys Vaiko gerovės komisijos nariai, kurie:

14.1. inicijuoja anoniminę mokinių apklausą ir apibendrina jos rezultatus kas du metus;

14.2. surenka apibendrintus duomenis iš klasės vadovų dėl gimnazijoje fiksuotų pranešimų (Priedas Nr. 1) apie patyčias ir atlieka jų analizę (ne rečiau kaip kartą per metus);

14.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie patyčias analizės duomenimis rengia patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą ir jį koreguoja;

14.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį vaiko gerovės komisijos posėdyje;

14.5. teikia siūlymus gimnazijos direktoriui dėl patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo, gimnazijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

14.6. teikia siūlymus gimnazijos direktoriui dėl tvarkos aprašo tobulinimo;

14.7. apie visus patyčių atvejus ir intervencines veiklas informuoja gimnazijos direktorių;

14.8. atlieka kitus šiame tvarkos apraše numatytus veiksmus.

15. Klasės vadovai vykdo patyčių stebėseną ir prevenciją savo klasėje:

15.1. kuria psichologiškai saugų klasės mikroklimatą, nuolat stebi situaciją klasėje ir aptaria ją su mokiniais;

15.2. klasės valandėlių metu aptaria su mokiniais patyčių formas: aiškinasi, kas joms būdinga, kaip jas atpažinti, tinkamai reaguoti, kuo skiriasi patyčios nuo konfliktinės situacijos, kokios yra pagalbos galimybės;

15.3. tėvų susirinkimo metu aptaria klasės mikroklimatą, vykdo pedagoginį švietimą patyčių prevencijos temomis, skatina tėvus nedelsiant reaguoti į informaciją apie patyčias, bendradarbiauti sprendžiant konfliktines situacijas, kad jos neperaugtų į patyčias;

15.4. išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie patyčias klasėje, informuoja vaiko gerovės komisijos atsakingus narius apie taikytų prevencijos priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su patyčiomis.

16. Švietimo pagalbos specialistai vykdo patyčių stebėseną ir prevenciją pagal savo veiklos pobūdį.

III SKYRIUS PATYČIŲ INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

17. Bet kuris gimnazijos darbuotojas įtaręs ar pastebėjęs žodines, fizines, socialines patyčias:

- 17.1. nedelsdamas įsitraukia ir nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;
- 17.2. mokiniui, kuris tyčiojasi ar yra įtariamasis tyčiojimosi, primena gimnazijos nuostatas ir mokinio elgesio taisykles;
- 17.3. raštu informuoja patyrusio patyčias mokinio klasės vadovą apie įtariamą ar įvykusias patyčias (pranešimo apie patyčias forma, 1 priedas);
- 17.4. esant grėsmei mokiniui sveikatai ar gyvybei, nedelsiant kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ir/ar mokyklos darbuotojus) ir/ar institucijas (pvz.: policiją, greitąją pagalbą ir kt.);

18. Bet kuris gimnazijos darbuotojas įtaręs ar pastebėjęs patyčias elektroninėje erdvėje arba gavęs apie jas pranešimą:

- 18.1. esant galimybei išsaugoti vykstančių patyčių elektroninėje erdvėje įrodymus ir nedelsdamas imasi reikiamų priemonių patyčioms kibernetinėje erdvėje sustabdyti;
- 18.2. įvertina grėsmę mokiniui ir esant poreikiui kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus rūpintojus) ir/ar mokyklos darbuotojus) ar institucijas (policiją);
- 18.3. pagal galimybes surenka informaciją apie besityčiojančių asmenų tapatybę, dalyvių skaičių ir kitus galimai svarbius faktus;
- 18.4. informuoja patyčias patyrusio mokinio klasės vadovą apie patyčias elektroninėje erdvėje (pranešimo apie patyčias forma, 1 priedas) ir pateikia įrodymus (išsaugotą informaciją).

19. Mokinys patyręs patyčias arba jas pastebėjęs:

- 19.1. nedelsdamas praneša klasės vadovui;
- 19.2. nesant klasės vadovo praneša socialiniam pedagogui, vaiko gerovės komisijos nariui, kitam gimnazijos darbuotojui.

20. Tėvai (globėjai, rūpintojai) sužinoję apie patyčias ar pastebėję patyčių atvejį:

- 20.1. nedelsdami informuoja klasės auklėtoją;
- 20.2. jei besityčiojantis asmuo yra gimnazijos darbuotojas, nedelsdami informuoja gimnazijos direktorių (direktoriaus pavaduotoją);
- 20.3. sužinoję apie patyčių elektroninėje erdvėje atvejį tėvai privalo apie tai pranešti klasės auklėtojui ar kitam Vaiko gerovės komisijos atstovui.

21. Klasės vadovas gavęs informaciją apie įtariamą ar įvykusias patyčias:

- 21.1. patikrina gautą informaciją, nustatęs, kad tai patyčių atvejis, aiškinasi jo aplinkybes;
- 21.2. bendradarbiaudamas su kitų patyčių situacijos dalyvių klasės vadovais, socialiniu pedagogu organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja jų tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia mokinių tėvus dalyvauti pokalbiuose;
- 21.3. užpildo pranešimo apie patyčias formą (Priedas Nr. 1), ją perduoda Vaiko gerovės komisijos pirmininkui, socialinei pedagogei, psichologei;
- 21.4. vykdo tolesnę patyčių situacijos stebėseną;
- 21.5. nesiliaujant patyčioms ar esant sudėtingesniam patyčių atvejui kreipiasi į atsakingus vaiko gerovės komisijos narius.

22. Vaiko gerovės komisijos nariai įvertinę turimą informaciją:

- 22.1. esant poreikiui kviečia vaiko gerovės komisijos posėdį;
- 22.2. numato veiksmų planą, supažindina patyčias patyrusį ir jas vykdžiusį mokinį, jų tėvus (globėjus, rūpintojus) su planu ir jo nevykdymo pasekmėmis;
- 22.3. informuoja gimnazijos direktorių apie esamą situaciją;
- 22.4. vykdo veiksmų plane numatytą veiklą, stebi, analizuoja, organizuoja posėdžius situacijos pakartotiniam įvertinimui, esant poreikiui koreguoja veiksmų planą.

23. Mokiniui pasityčiojus iš gimnazijos darbuotojo, patyręs patyčias darbuotojas informuoja gimnazijos direktorių, kuris imasi gimnazijos veiklos dokumentuose numatytų veiksmų.

24. Gimnazijos darbuotojui pasityčiojus iš mokinio, mokinys arba jo tėvai (globėjai, rūpintojai), arba kitas asmuo, pastebėjęs ar įtaręs patyčias, informuoja gimnazijos direktorių raštu, kuris imasi gimnazijos veiklos dokumentuose numatytų veiksmų.

25. Patyčių dalyviams pagal individualius poreikius gimnazijoje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba. Tais atvejais, kai gimnazijoje nėra galimybės teikti pagalbos, vaiko gerovės komisija rekomenduoja kreiptis į kitas pagalbą teikiančias institucijas.

26. Socialinių ir emocinių kompetencijų nuoseklus ugdymas gimnazijoje vykdomas integruojant prevencines programas į mokomųjų dalykų bendrąsias programas ir klasių valandėles.

27. Pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus tobulina kvalifikaciją mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulina asmenines socialines ir emocines kompetencijas.

28. Mokiniai aktyviai dalyvauja kuriant pozityvų mokyklos mikroklimatą, jų nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir vertinamos, skatinamas bendruomeniškumas, mokinių saviraiškus dalyvavimas prasmingose veiklose ir mokinių savivaldoje.

29. Gimnazijoje skatinamas tėvų dalyvavimas kuriant saugią mokymo(si) aplinką mokykloje, įtraukiant juos į veiklos planavimą ir savanoriavimą, atstovavimą mokyklai vietos bendruomenėje; vykdomas tėvų konsultavimas ir informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos mokykloje kūrimo klausimais.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Visi dokumentai, esantys mokinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus interesus.

31. Su gimnazijos nustatyta smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarka pasirašytinai supažindinami visi gimnazijos bendruomenės nariai.

32. Patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašas yra skelbiamas gimnazijos internetinėje svetainėje.